

УДК: 378(41)+930.2+297

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ІСЛАМСЬКИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ЯК ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ДИСЦИПЛІНИ В УНІВЕРСИТЕТАХ БРИТАНІЇ

Шульга Н.В., аспірант

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Україна, м. Умань

У статті розглядається коротка історія розвитку ісламських досліджень як полікультурної дисципліни в університетах Британії наприкінці ХХ - на початку ХХІ століття, акцентується увага на вищих навчальних закладах Великої Британії, які надають кваліфікаційні рівні із ісламських досліджень та підкреслюється значення ісламських досліджень для сучасної педагогічної науки.

Ключові слова: іслам, мусульмани, ісламські дослідження, полікультурна дисципліна, кваліфікаційний рівень.

Шульга Н.В. ИСТОРИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ ИСЛАМСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ КАК ПОЛИКУЛЬТУРНОЙ ДИСЦИПЛИНЫ В УНИВЕРСИТЕТАХ БРИТАНИИ/Уманский государственный педагогический университет имени Павла Тычины. Украина, г. Умань

В статье рассматривается краткая история развития исламских исследований как поликультурной дисциплины в университетах Британии конца ХХ - начала ХХІ века, акцентируется внимание на высших учебных заведениях Великобритании, которые предоставляют квалификационные уровни по исламским исследованиям и подчеркивается значение исламских исследований для современной педагогической науки.

Ключевые слова: ислам, мусульмане, исламские исследования, поликультурная дисциплина, квалификационный уровень.

Shulga N.V. THE HISTORICAL DEVELOPMENT OF ISLAMIC STUDIES AS A MULTICULTURAL DISCIPLINE IN THE UNIVERSITIES OF

BRITAIN/Uman State Pedagogical University named after Pavlo Tychyna, Ukraine,
Uman

The brief history of Islamic Studies development as a multicultural discipline in the universities of Britain during the end of the 19th – the beginning of the 20th centuries is examined in the article, attention is accented on higher educational establishments of Great Britain, that give qualification on Islamic Studies and the value of Islamic Studies for contemporary pedagogical science is underlined.

Keywords: Islam, Muslims, Islamic Studies, multicultural discipline, qualification.

Введення. Історія вивчення ісламу у Британії тісно пов'язана із орієнталізмом в контексті навчання культур і мов мусульманського світу Близького та Середнього Сходу. На думку А. Ель-Авайзі та М. Най ті, хто не бажає адаптувати власне бачення навчання ісламу до природи мусульманських спільнот, що розвивається, є не здатними «робити виклик потребам ефективного навчання та діалогу щодо вивчення ісламу та мусульман у сучасному світі» [1, 33].

Виникненню ісламських досліджень як полікультурної дисципліни в британських університетах передували різні фактори впродовж ХХ століття: економічний, культурний, соціальний та політичний.

До ХІХ століття вплив мусульманського світу на європейський здійснювався через торгівлю та подорожі, в цей же час поширився й інтерес до вивчення ісламу. Зокрема, Альберт Урані зазначає, що перші кафедри із вивчення арабських мов були створені при університетах Кембрідж у 1632 та Оксфорд у 1634 роках [3, 13].

На початку ХХ столітті зросла взаємодія між мовами та культурами мусульманського світу із суспільством Великої Британії, необхідна для економічного й політичного розвитку держави. Так, у 1916 році при університеті Лондону була відкрита Школа орієнтального та африканського навчання; заснуванню цього навчального закладу передував Звіт міністерства освіти Великої Британії 1909 року, згідно із яким у суспільстві виникла потреба

у «вивченні світу ісламу для людини, яка подорожує на Схід або у Африку, або задля громадських послуг чи приватного бізнесу» [3, 67].

Ісламські дослідження як сучасна освітня стратегія вищої школи має міждисциплінарний характер і пов'язана із аспектами релігії ісламу або мусульманських спільнот, яка не є окремою дисципліною сама по собі, а лише намагається віднайти власний статус серед інших дисциплін.

Елісон Скот-Бауманн характеризує ісламські дослідження як два співіснуючі «паралельні світи»: «З однієї сторони ісламські дослідження викладають в університетах Британії, а з іншої - вони проводяться в мусульманських семінаріях, в медресе та коледжах, які не визнаються системою вищої освіти» [6, 77].

Британський науковець професор А. Сіддікі окреслив стратегію, за якою б ісламські дослідження стали на меті зростанню загальної відповідальності в межах Британії з метою інформування громадськості та висвітлення проблем мусульман у Британії й в усьому світі; наголосив на потребі навчання ісламу, яка зростає в даний час та зазначив, що ісламські дослідження, які викладаються на факультетах вивчення країн Середнього Сходу в межах таких дисциплін як релігійне навчання, антропологія, історія та політична наука, не навчають сутності ісламу; саме тому ісламські дослідження повинні брати до уваги контекстуалізацію віри в іслам як живої релігії для забезпечення розуміння мусульманських спільнот [7, 36].

У 1947 році у так званому звіті Скарборо, звіті Міжвідомчої комісії по дослідженню східних слов'янських, східноєвропейських та африканських навчань у Великій Британії, було зазначено, що ісламські дослідження повинні забезпечувати «співпрацю між націями...основу миру в світі та майбутнє процвітання» [5].

Розвиток ісламських досліджень як полікультурної дисципліни у XXI столітті все ще триває.

У 2007 році ісламські дослідження були визначені як стратегічно важливі для британських національних інтересів в контексті збільшення популяції

мусульманського населення. Хью Хоггард з університету Ноттінгема вважає, що для визначення ісламських досліджень як стратегічно важливого аспекту потрібні інвестиції в цю науку та збільшення кількості спеціалістів у професорсько-викладацькому складі університетів [4, 13].

В свою чергу Роберт Глейв з університету Екзистер зазначив, що науковці, які досліджують проблематику вивчення ісламу та мусульман повинні створити сильну, незалежну полікультурну дисципліну, структура якої буде підтримувати всі вищезазначені аспекти [4, 13-14].

У звіті Ради з фінансування вищих навчальних закладів Англії 2008 року зазначено, що розвиток ісламських досліджень продовжує піддаватися впливу власного історичного контексту, а дисциплінарні напрямки навчання ісламу розширюються. Вивчення ісламу та мусульманських спільнот також знаходиться на полідисциплінарному рівні; підкреслюється зростання кількості дисциплін із ісламських досліджень в межах релігійного навчання у вищих навчальних закладах Англії в період між 60 - 70-ми роками ХХ століття [4, 11].

Ісламські дослідження у британських університетах переважно проводиться на факультетах вивчення країн Середнього Сходу та країн Африки, а також в межах факультетів релігійного навчання таких освітніх установ як Інститут арабських та ісламських досліджень Екзистера, Інститут вивчення країн Середнього Сходу та навчання ісламу Дарема, факультет арабських досліджень та досліджень країн Середнього Сходу у Лідсі, факультет ісламських досліджень та досліджень країн Середнього Сходу в Едінбурзі, факультети східних досліджень в Оксфорді й Кембріджі, а також Центр сучасного вивчення арабського світу у співпраці із Даремом, Едінбургом та Манчестером.

Численні факультети релігійного навчання британських університетів пропонують різноманітні курси рівня «бакалавр» і «магістр» з різними аспектами вивчення ісламу та мусульманських спільнот в межах таких модулів навчального плану або програм як «Іслам в сучасній Британії» (Університет Кардіфф), «Християнсько-мусульманські відносини» (Ноттінгем), «Мусульмани в Британії» (Університет Лідс), «Іслам сьогодні» (Університет Уельсу,

Лампетер), «Іслам на Заході» (Відкритий університет), тощо та на лінгвістичних й політичних факультетах таких університетів як Манчестер Метрополітен, Дарем та Лідс [4, 12].

Статистичні дані показують, що число студентів, які отримали право на постійне проживання та які обрали курси ісламського навчання збільшилося на 12% між 2002-2003 рр. та 2005-2006 рр. в межах 90% всіх курсів рівня «бакалавр з ісламських досліджень» в Англії. Незважаючи на значний відсоток студентів кваліфікації «бакалавр з ісламських досліджень» в межах Британії, 44% всіх студентів кваліфікації «магістр з ісламських досліджень» мають іноземне походження [2].

Значний успіх у розвитку ісламських досліджень в Британії був здійснений у першій половині ХХІ століття та полягає у співпраці між наступними університетами та релігійними інститутами, які пропонують ряд курсів кваліфікації «бакалавр та магістр ісламських досліджень», а також курси персонального розвитку з ісламських досліджень та суміжних дисциплін:

- мусульманський коледж м. Ілінг, західний Лондон - факультет подальшої освіти коледжу Бьорбек при університеті Лондону;
- Інститут вищої освіти Маркфілд, Лестершир - університет Лафборо;
- Ісламський коледж спеціальних досліджень у Лондоні - університет Мідлсекса;
- Університет Глостерширу - Ебрахім коледж, Лондон;
- Інститут досліджень Ізмаїлі, Лондон - британський філіал університету Ага Хан [1, 103-111].

Висновок. Оскільки розвиток ісламських досліджень як міждисциплінарної науки у вищій школі Великої Британії все ще триває і результатом цього розвитку повинна стати окрема дисципліна в галузі сучасної педагогіки, остання потребує подальшого наукового вивчення, аналізу й методичних рекомендацій щодо впровадження у навчальний план вищих навчальних закладів.

Літэратура:

1. El-Awaisi Abd al-Fattah, Nye Malory. Time for Change: Report on the Future of the Study of Islam and Muslims in Universities and Colleges in Multicultural Britain. Al-Maktoum Institute Academic Press, 2006. – 160 p.
2. Higher Education Funding Council for England. Islamic Studies: Trends and Profiles, Access: http://www.hefce.ac.uk/pubs/hefce/2008/08_09/ [March 13, 2008].
3. Hourani Albert. Islam in European Thought. Cambridge, CUP, 1991. - 199 p.
4. Interdepartmental Commission of Enquiry on Oriental, Slavonic, East European and African Studies, Report of the Interdepartmental Commission of Enquiry on Oriental, Slavonic, East European and African Studies. London, 1947.
5. International Approaches to Islamic Studies in Higher Education. A Report to HEFCE, 2008. – 92 p.
6. Scott-Baumann Alison. Building Bridges between Muslim Academic Communities and British Universities// Islam at Universities in England: Meeting the Needs and Investing in the Future, 2007. – Appendix E. – P.77.
7. Siddiqui A. Islam at Universities in England: Meeting the Needs and Investing in the Future. The Report, 2007. – 114 p.

References:

8. El-Awaisi Abd al-Fattah, Nye Malory. Time for Change: Report on the Future of the Study of Islam and Muslims in Universities and Colleges in Multicultural Britain. Al-Maktoum Institute Academic Press, 2006. – 160 p.
9. Higher Education Funding Council for England. Islamic Studies: Trends and Profiles, Access: http://www.hefce.ac.uk/pubs/hefce/2008/08_09/ [March 13, 2008].
10. Hourani Albert. Islam in European Thought. Cambridge, CUP, 1991. - 199 p.
11. Interdepartmental Commission of Enquiry on Oriental, Slavonic, East European and African Studies, Report of the Interdepartmental Commission of Enquiry on Oriental, Slavonic, East European and African Studies. London, 1947.

12. International Approaches to Islamic Studies in Higher Education. A Report to HEFCE, 2008. – 92 p.
13. Scott-Baumann Alison. Building Bridges between Muslim Academic Communities and British Universities// Islam at Universities in England: Meeting the Needs and Investing in the Future, 2007. – Appendix E. – P.77.
14. Siddiqui A. Islam at Universities in England: Meeting the Needs and Investing in the Future. The Report, 2007. – 114 p.